

Vývoj geografické disciplíny

Hlavní roli v geografii 20. století hrála především anglo-americká geografická škola, která se orientovala hlavně na socioekonomickou (humánní) geografii. Později dochází k vytváření národních geografických škol – USA, bývalý SSSR, Polsko, Brazílie (J. Castro: Geografie hladu – problémy třetího světa), Německo, Japonsko, Švédsko, Nizozemí, bývalé Československo atd. V následujícím seznamu si uvedeme hlavní proudy geografie ve 20. století (hierarchicky seřazeny podle doby vzniku):

- **Berkeleyská škola geografie kultury** (USA, první světová válka) – rozvoj kultury v regionu na základě vlastních zdrojů a impulsů zvenčí, kultura slouží jako způsob adaptace člověka na okolní přírodní i sociální prostředí.
- **Christallerova škola a škola jeho následovníků** (Německo, 30. léta) – propojení ekonomické geografie a prostorové ekonomie (viz Teorie centrálních míst); představitelé: Walther Christaller, A.Lösch.
- **Kvantitativní revoluce v geografii** (USA, 1960 - 1970) – široké použití matematických a statistických metod a různých modelů, využívajících velké množství dat o území; později aplikace výpočetní techniky; představitelé: William Bunge, Brian Berry, Torsten Hagerstrand, Richard Morrill, David Marble, Peter Hagget.
- **Behaviorální geografie** (70. léta) – spolupráce se sociologií, sociální psychologií a psychologií, studuje projevy chování lidí v prostoru a vnímáním prostoru jednotlivci a skupinami lidí.
- **Humanistická geografie** (70. léta) – prosazuje vazbu geografie, filosofie a jiných humanistických oborů, reakce na kvantitativní revoluci (staví do centra geografického vnímání člověka).
- **Škola společenské relevance** (70. léta) – geografie jako způsob řešení společenských problémů, například problém hladu, vzdělání, náboženského, národnostního, politického a sociálního útlaku, feminismus, zdroje znečištění a dopad kvality ovzduší a vod na zdraví, sociální problémy ve městech apod.
- **Radikální geografie** (70. léta) – vychází ze sociálních změn na konci šedesátých let (hippies, černošská hnutí, mírová hnutí...), řešila především sociální témata: geografie chudoby, hladu, útlaku.
- **Teorie strukturace a geografie** (80. léta) – jednotná teorie věd s územním a sociálně ekonomickým aspektem (sociální geografie, regionální a prostorové ekonomie, sociologie a sociální vědy); představitel: Anthony Giddens.
- **Realismus v geografii** (80. léta) – reakce na pozitivismus a neopozitivismus ve vědě (všechny poznatky vědy jsou pozitivní) a na předchozí geografické školy; hlavní zásady: neexistuje výzkum bez teorie, nutnost ověřování teoretických formulací a předpokladů v praxi, pochopení struktury a vlastností jevů a věcí.
- **Postmoderní geografie** (90. léta) – nedůvěra k velkým projektům, velkým teoriím, hledají se návrhy s lidským měřítkem v návaznosti na historii, tradice, specifiku lokalit a regionů – regionální geografie; rozvíjí se především v evropském kulturním prostoru.

Vývoj v ČR (ČSSR)

V socialistickém Československu nebylo postavení geografie ve srovnání s jinými vědami nijak zvlášť významné (na rozdíl od Polska, Rumunska, SSSR). Přesto lze uvést řadu zástupců jednotlivých disciplín geografie, kteří teoreticky obohatili geografii u nás, eventuálně se uplatnili i v rámci evropské geografie. Prof. Korčák – statistická syntéza v geografii obyvatelstva (PřF UK Praha, 20. – 80. léta); prof. Hampl, jeho žák, rozvíjí teoretickou geografii a problematiku sídelních systémů (PřF UK Praha, 60+); prof. Kuchař – kartograf, zabýval se historickou kartografií (PřF UK Praha, 50. - 70. léta); prof. Pavlík, přední demograf (PřF UK Praha, 60+); prof. Demek – fyzický geograf, zvláště geomorfolog (PřF MU a GÚ Brno, 60+); prof. Brázdil, klimatolog (PřF MU Brno, 70+); prof. Mazúr, významný fyzický geograf (PřF KU Bratislava, 70+); prof. Ivanička, sociální geograf ve sféře oblastního plánování (PřF KU Bratislava, zejména 70. a 80. léta), a další. V současné době je na našich předních geografických pracovištích charakteristický nástup mladých geografů se zkušenostmi ze západních univerzit. (doc. Jiří Blažek, doc. Luděk Sýkora, ...).